

Všimnime si pozorne a porovnajme texty Písma v liste Jakuba 2:14–26 a Rímskym 3:27 – 4:5:

Čo to prospeje, moji bratia, keď niekto hovorí, že má vieru, a nemá skutkov? Či ho azda tá viera môže spasíť? A keby brat alebo sestra boli nahí a nemali by denného pokrmu, A keby im niekto z vás povedal: Idte v pokoji, zohrejte sa a najedzte sa, a keby ste im nedali toho, čo je potrebné telu, čo to osoží? Tak aj viera, keď nemá skutkov, je mŕtva sama v sebe.

Ale niekto povie: Ty máš vieru a ja mám skutky. Ukáž mi svoju vieru bez skutkov, a ja ti ukážem svoju vieru zo svojich skutkov. Ty že veríš, že je jeden Bôh? Dobre robíš. Aj démoni veria a trasú sa. Ale či chceš zvedieť, ó, prázdny človeče, že viera bez skutkov je mŕtva? Či nebol Abrahám, náš otec, ospravedlnený zo skutkov donesúc obeťou svojho syna Izáka na oltár? Tedy vidíš, že viera spoluúčinkovala s jeho skutkami a že viera bola dokonaná zo skutkov. A naplnilo sa písmo, ktoré hovorí: Abrahám uveril Bohu, a počítalo sa mu to za spravodlivosť, a bol nazvaný priateľom Božím. Tak teda vidíte, že sa človek ospravedlňuje zo skutkov a nie samo z viery. Tak podobne aj smilnica Rachab, či nebola ospravedlnená zo skutkov, keď prijala poslov a súrne ich vyslala inou cestou? Lebo jako je telo bez ducha mŕtve, tak je i viera bez skutkov mŕtva. (Jakubov 2:14–26)

Kde je potom chvála človeka? Je vylúčená. Jakým zákonom? Zákonom skutkov? Nie! Ale zákonom viery. A tak usudzujeme, že sa človek ospravedlňuje vierou bez skutkov zákona. Alebo či je Bôh len Bohom Židov? A či nie je aj Bohom pohanov? Áno aj pohanov, pretože je jeden Bôh, ktorý ospravedlní obriezku z viery, aj neobriezku vierou. Či tedy maríme zákon vierou? Nijakým činom! Ale zákon staviame v platnosť. Čo tedy povieme o Abrahámovi, o svojom praotcovi, že čo našiel podľa tela? Lebo ak bol Abrahám ospravedlnený zo skutkov, má sa čím chváliť, ale nie u Boha. Lebo veď čo hovorí Písmo? A Abrahám uveril Bohu, a bolo mu to počítané za spravodlivosť. Tomu však, kto robí skutky, nepočíta sa mzda podľa milosti, ale podľa podlžnosti. Ale tomu, kto nerobí skutkov, ale verí na toho, ktorý ospravedlňuje bezbožného, počíta sa jeho viera za spravodlivosť. (Rímskym 3:27 – 4:5)

Božie slovo samo sebe neprotirečí

Veríme, že Biblia je Bohom inšpirovaná (2.Timotejovi 3:16). Je to pravé Božie slovo, zapísané slovo. Preto veríme, že Biblia je pravdivá, zrozumiteľná a neodporuje sama sebe. Biblia nás neučí nič nepravdivé ani klamlivé. Neprotirečí sama sebe. Veríme tomu preto, lebo Ježiš Kristus sa stal pre nás skutočným a dokázal sa ako dôveryhodný Boží Syn. Naučil nás, že Písmo nemožno zrušiť (Ján 10:35). Prikázal apoštolom vyučovať cirkev a zaslúbil im, že ich uvedie do každej pravdy (Ján 16:13). A dal nám svojho Ducha, aby otvoril naše oči, aby sme videli skutočnosť takú, aká je (1.Korinským 2:14–15). A tak sme jeho slovo prijali ako pravé Božie slovo (1.Tesalonickým 2:13), ktoré je bezchybné a bez protirečení, pretože Boh je pravdivý a nie je Bohom zmätku.

Nejednoznačnosť slov [1]

To ale neznamená, že v Biblii nenarazíme na problémy. Nie sme neobmedzení. Sme hriešni. Máme kultúrne predsudky. Samotný jazyk nás môže niekedy popliesť, keď rôzne slová majú ten istý zmysel alebo keď tie isté slová môžu mať rozdielny význam. Napríklad „koruna“ môže znamenať peniaz, ale aj to, čo nosí kráľ na hlave. Podobne anglické slovo "rock" môže znamenať „skala“, môže označovať druh hudby, alebo môže znamenať „hojdať sa“. Alebo si vezmeme grécke slovo „zelos“, ktoré môže znamenať „žiarlivý“ v zlom slova zmysle (závistlivý, po anglicky "jealous") alebo „žiarlivý“ v dobrom zmysle (horlivý, zapálený, horliaci, po anglicky "zealous"). Preto ak vám niekto povie: „Myslím, že by sme sa mali snažiť prekonať žiarlivosť v našich životoch,“ tak skôr než budete súhlasiť alebo nesúhlasiť, čo by ste sa mali opýtať? Mali by ste požiadať o zadefinovanie termínu „žiarlivosť“. Alebo si vezmeme príklad dvoch žien. Jedna navrhuje, aby si uvarili „grule“, druhá „švábku“. Bolo by stratou času hádať sa celé popoludnie o tom, či grule alebo švábku, keď oboje znamená zemiaky.

Teda rovnaké slová môžu mať rozdielny význam, a rôzne slová môžu znamenať to isté. Toto platí o Biblii rovnako ako o iných knihách, ale aj o konverzácii. Aj keď slová nám niekedy môžu poriadne zamotať hlavu, sú vzácnym prostriedkom komunikácie. V snahe rozlúsknuť niektoré problémy v Biblii si niekedy skutočne budeme musieť ponamáhať hlavu a hľadať zmysel slov. Inšpirácia Božieho slova je podobná vteleniu Božieho Syna. Keď sa Boží Syn stal človekom,

stal sa zraniteľným, podliehajúcim týraniu a smrti. Keď sa Božie slovo stalo ľudským jazykom, stalo sa zraniteľným, podliehajúcim nejednoznačnosti a nepochopeniu.

Zdanlivé protirečenie medzi Pavlom a Jakubom

Celý tento úvod sme potrebovali kvôli tomu, aby sme si pripravili pôdu pre „zrejмый“ rozpor medzi Pavlom a Jakubom ohľadom doktríny o ospravedlnení z viery. Z Rímskym 4:1–5 poznáme tú pravdu, že sme ospravedlnení samotnou vierou, nie zo skutkov. Vieme to napríklad už z Rímskym 3:28, „A tak usudzujeme, že sa človek ospravedľňuje vierou bez skutkov zákona“, a obzvlášť z Rímskym 4:5, „Ale tomu, kto nerobí skutkov, ale verí na toho, ktorý ospravedľňuje bezbožného, počíta sa jeho viera za spravodlivosť“. Takže Boží rozsudok „nevinný“ a to, že Boh nám svoju vlastnú spravodlivosť pripočítava (počíta) v Kristovi na začiatku nášho kresťanského života, je zo samotnej viery. Neexistuje nič iné, čím by sme sa Bohu zapáčili, čo by sme mohli k viere pridať. Dôverujeme jeho slobodnej zvrchovanej milosti, ktorá nám odpúšťa zadarmo, zbavuje nás viny, a počíta nás za spravodlivých vďaka Kristovmu dielu. Takto začíname svoj kresťanský život – ospravedlnení zo samotnej viery.

Teraz sme ale čítali aj verše z Jakuba, ktoré tomu zdanlivo protirečia. Všimnime si opäť tieto verše. Jakubov 2:21, „Či nebol Abrahám, náš otec, ospravedlnený zo skutkov donesúc obeťou svojho syna Izáka na oltár?“ A Jakubov 2:24, „Tak teda vidíte, že sa človek ospravedľňuje zo skutkov a nie samo z viery.“ Vidíme tu, že Jakub nielen tvrdí, že človek sa ospravedľňuje skutkami, ale popiera aj to, že ospravedlnenie je zo samotnej viery. Prinajmenšom používa slová, ktoré sami osebe zdanlivo znamenajú niečo úplne iné ako to, čo tvrdí Pavol.

Vyvracia Jakub Pavla alebo vyvracia zneužívanie Pavlovho učenia?

Kľúčovou teda je otázka: Usiluje sa Jakub vyvrátiť Pavlovu doktrínu o ospravedlnení samotnou

vierou, čo by znamenalo, že v Biblii sa nachádza závažné protirečenie? Alebo sa Jakub snaží vyvrátiť zneužívanie Pavlovho učenia a priviesť nápravu do zborov, do ktorých píše? Chcem sa pokúsiť ukázať vám, že Jakub tu neprotirečí Pavlovi, ale učí niečo, čo je v súlade s Pavlovým učením, a napráva zneužívanie Pavlovho učenia.

Pavol si bol veľmi dobre vedomý toho, že jeho učenie o ospravedlnení samotnou vierou bolo prekrúcané a zneužívané tými, ktorí hovorili: „Nuž, ak sme ospravedlnení samotnou vierou ešte ako bezbožní, a tým sa rozhojňuje Božia milosť, potom len hrešme aj naďalej, pretože sme aj tak už v bezpečí a Božia milosť bude takto viac oslávená.“ Vidíme to napríklad v Rímskym 3:8, „A či potom nemáme radšej robiť zlé, ako sa nám rúhajú, a ako niektorí vravia o nás, že hovoríme: robme vraj zlé, aby prišlo dobré? Ktorých odsúdenie je spravodlivé.“ Pavol vie, že ho osočujú: „Pavol učí, že čím viac zla budete činiť, tým viac dobrého z toho vzíde, pretože Božia milosť je oslávená pri ospravedlnení bezbožného.“

Alebo sa pozrime na Rímskym 5:20. Pavol hovorí: „A k tomu vošiel do toho i zákon, aby sa rozmnožilo prehrešenie; ale kde sa rozmnožil hriech, tam sa ešte väčšmi rozmnožila milosť.“ Pavol pozná, čo niektorí hovoria: „Nuž, ak sa milosť rozmnožuje tam, kde pribúda hriech, čo na to povieme?“ Rímskym 6:1, „Nuž čo tedy povieme? Či zostaneme v hriechu, aby sa rozmnožila milosť?“ To je to, čo tvrdili: „Zostávajme v hriechu, aby sa milosť rozmnožila.“

Pavol ale odpovedá na takéto povrchné prekrúcanie a zneužívanie jeho učenia. Odpovede prináša takmer vo všetkých svojich listoch, v ktorých ukazuje, ako zo skutočnej ospravedlňujúcej viery nevyhnutne prýšia dobré skutky a láska. Napríklad v Galatským 5:13 Pavol hovorí: „Lebo vy ste nato povolaní, bratia, aby ste boli slobodní, len nedávať tej slobody za príčinu telu, ale skrze lásku slúžite navzájom jedni druhým.“ Takže skrze ospravedlnenie sme

získali úžasnú slobodu od Božích prikázaní. Avšak naloží potom Pavol skutky lásky len ako vrstvu zákonnej povinnosti navrch na túto slobodu? Tvrdí Pavol: Začali ste dobre skrze ospravedlnenie samotnou vierou, ale teraz existuje iná cesta, okrem viery, navyše k viere, činiť to, čo by ste mali činiť, a stať sa milujúcou osobou?

Viera pôsobí skrze lásku

Nie. Pozrime sa do Galatským 5:6. To je kľúčové miesto, vďaka ktorému uvidíme Pavla a Jakuba vo vzájomnom súlade. „Lebo v Kristu Ježišovi ani obriezka nič nevládze ani neobriezka, ale viera pôsobiaca [činná [2], pracujúca] skrze lásku. [3]“ Preto keď Pavol čelil zneužívaniu jeho doktríny o ospravedlnení samotnou vierou, povedal: To, čo si získa Božiu priazeň, nie sú pridané skutky, ako napríklad obriezka. Čo teda? Je to „viera pôsobiaca skrze lásku.“ Všimnime si veľmi pozorne, čo hovorí. Čo si Boh cení, čo sa u Boha počíta? „Viera“. Ale aká viera? Viera, ktorá „pôsobí skrze lásku.“ Nehovorí, že u Boha sa počíta viera plus vrstva skutkov lásky pridaná k viere. Hovorí, že u Boha sa počíta taký druh viery, ktorá svojou prirodzenosťou pôsobí lásku. Ale je to len viera, ktorá nás činí spravodlivými pred Bohom. Láska, ktorá z nej pramení, len ukazuje, že tá viera je skutočne pravá, živá, ospravedlňujúca viera.

Myslím si, že toto je práve to, čo sa Jakub snaží tlmočiť svojím zborom. Viera bez lásky je úplne márna. Ktokoľvek, kto by povedal: „Ospravedlnení sme samotnou vierou, a tak nepotrebujeme byť milujúcimi osobami na to, aby sme šli do neba“, nehovorí pravdu. Všimnime si ako Jakub napráva toto prekrútenie Pavlovho učenia. Toto je práve to miesto, kde si musíme dávať veľký pozor na slová – čo mieni Jakub slovami, ktoré používa? Aj keď sa nám môže zdať, že jeho slová sú v rozpore s Pavlom, je v rozpore význam tých slov?

Jakub sa tu zameriava na falošnú predstieranú pokryteckú vieru, ktorá nepôsobí lásku. Takáto

viera nemôže nikoho ospravedlniť. Verš 14: „Čo to prospeje, moji bratia, keď niekto hovorí, že má vieru, a nemá skutkov? Či ho azda tá viera môže spasíť?“ Vidíte, o čo Jakubovi ide. „Môže ho taká viera spasíť?“ Takáto viera nespasí. O aké skutky sa Jakub zaujíma? Zaujíma sa o rovnaké skutky ako Pavol – skutky lásky. Verše 15–16: „A keby brat alebo sestra boli nahí a nemali by denného pokrmu, a keby im niekto z vás povedal: Idte v pokoji, zohrejte sa a najedzte sa, a keby ste im nedali toho, čo je potrebné telu, čo to osoží?“ Takže Jakubovi ide o to, aby ľudia mali skutočnú pravú spasiteľnú vieru, nie predstieranú pokryteckú falošnú vieru. Rozdiel medzi týmito dvoma vierami je ten, že pravá viera vypôsobí konanie a správanie sa plné lásky.

Jakub opisuje nepravú pokryteckú vieru trojakým spôsobom. Najprv vo verši 17 hovorí, že taká viera je mŕtva: „Tak aj viera, keď nemá skutkov, je mŕtva sama v sebe.“ Je to mŕtva viera. Ak viera „nepôsobí skrze lásku“, ako povedal Pavol, je mŕtva. Po druhé vo verši 19 Jakub hovorí: „Ty že veríš, že je jeden Bôh? Dobre robíš. Aj démoni veria a trasú sa.“ Existuje aj taká viera, ktorú majú dokonca aj démoni, menovite viera v (presvedčenie o) správnu(ej) doktrínu(e). Viera, ktorá ospravedlňuje a pôsobí skrze lásku, nie je len obyčajným presvedčením o (vierou v) pravdivých(é) doktrínach(y), ako napríklad „Boh je jeden.“ Démoni môžu byť ortodoxní na intelektuálnej úrovni. Veria. Ale nespasí ich to. Takže existuje mŕtva viera a démonská viera. Po tretie Jakub hovorí vo verši 20: „Či chceš pochopiť, prázdny človeče, že viera bez skutkov je neužitočná?“ Takže existuje neužitočná prázdna jalová zbytočná nečinná neúčinná márna viera.

Jakub v tejto pasáži textu používa tri spôsoby opisu viery, o ktorej tvrdí, že nemôže ospravedlniť. Tieto tri opisy používa na preukázanie toho, že takáto viera nemôže ospravedlniť. Takáto viera je vierou, o ktorej by aj Pavol v úplnom súhlase s Jakubom povedal, že nemôže ospravedlniť – mŕtva viera, démonská viera, neužitočná viera – viera, ktorá nemá žiaden vitálny život, ktorý pôsobí lásku.

Abrahám ako príklad, ktorý používa ako Pavol tak aj Jakub

V Rímskym 4 sme videli, ako Pavol odôvodňuje svoje učenie o ospravedlnení samotnou vierou na prípade života Abraháma. A ako odôvodňuje Jakub to, čo učí, na prípade života Abraháma? Nuž, robí to takto. Vyberá si dve udalosti zo života Abraháma. Tou prvou (Jakubov 2:22) je udalosť z Genesis 15:6. Boh dáva Abrahámovi zaslúbenie o obrovskom zástupe potomkov, hoci jeho manželka je neplodná. Verš Jakubov 2:23 sa odvoláva na Abrahámovu vieru z Genesis 15:6: „Abrahám uveril Bohu, a počítalo sa mu to za spravodlivosť.“ Rovnako aj Pavol používa tú istú udalosť a odvoláva sa na ten istý verš (Rímskym 4:3). Len jediné sa počíta za spravodlivosť: viera. Abrahám uveril Bohu a to sa mu počítalo za spravodlivosť. Viera, nie skutky, sa počítala za spravodlivosť.

Jakub však potom poznamenáva, že v Genesis 22:1 „Boh preskúšal Abraháma“ tým, že mu prikázal obetovať svojho syna Izáka. Čo Boh preskúšaval? Preskúšaval jeho vieru. Čo vyhl'adával? Vyhl'adával taký druh poslušnosti alebo skutkov, ktoré preukázali, že Abraháмова viera nebola mŕtvou vierou alebo démonskou vierou alebo neužitočnou vierou. Takže tá záležitosť v Jakubovi 2:21 (kde Abrahám obetuje Izáka) nie je počiatočným aktom ospravedlnenia, ktorý činí Abraháma spravodlivým pred Bohom. Ide tu o preskúšanie: Bola Abraháмова viera živou vierou, ktorá produkuje (pôsobí) „poslušnosť viery“, alebo mŕtvou vierou, ktorá nemá žiaden vplyv na život?

„Ospravedlnenie zo skutkov“ ako ho definuje Pavol a ako Jakub

A tak, keď Jakub tvrdí vo verši 21, že Abrahám bol „ospravedlnený zo skutkov“, má na mysli iný význam ako Pavol, keď Pavol popiera, že by sa človek ospravedlňoval zo skutkov (Rímskym 3:28; 4:2; 4:5). Jakub dáva odpoveď na otázku: Závisí pokračujúce a konečné počítanie spravodlivosti Abrahámovi na skutkoch ako na nevyhnutnom dôkaze pravej a živej viery? Jakubova odpoveď na túto otázku znie: Áno. Aj Pavlova odpoveď na túto otázku znie: Áno – v

Galatským 5:6 (jediná vec, ktorá sa počíta, je „viera pôsobiaca skrze lásku“, „viera činná skrze lásku“¹, „viera pracujúca skrze lásku“²). Ak by sme sa opýtali Jakuba a Pavla: „Ako sa stáva bezbožník spravodlivým pred Bohom a ako získava spravodlivosť Božiu v Kristovi ako dar?“, obaja by odpovedali slovami z Jakuba 2:23: „Ver Bohu (ver Kristovi) a táto viera samotná sa ti bude počítať za spravodlivosť.“

Ale ak by sme sa ich oboch opýtali: „Závisí ospravedlnenie ako priebežné a konečné postavenie spravodlivého pred Bohom na skutkoch lásky?“, potom by Pavol povedal: „Nie, ak pod skutkami máte na mysli skutky, ktoré sa vykonávajú na to, aby ste ukázali, že si zaslúžite trvajúce Božie požehnanie (čo je kľúčová výpoveď v Rímskym 4:4).“ A Jakub by povedal: „Áno, ak pod skutkami rozumiete ovocie a dôkaz viery tak, ako to bolo v prípade Abrahámovej poslušnosti na hore Mórija.“ A Pavol by povedal: „Súhlasím s Jakubom, na základe jeho definícií.“ A Jakub by povedal: „Súhlasím s Pavlom, na základe jeho definícií.“

A tak, keď Pavol odmieta „ospravedlnenie zo skutkov“, tak odmieta pohľad, že čokoľvek, čo činíme spolu s vierou, sa nám počíta za spravodlivosť. Len viera získava verdikt „nevinný“, keď sa stávame kresťanmi. Žiadne skutky nie sú akceptovateľné v okamihu počiatočného ospravedlnenia. Ale keď Jakub obhajuje „ospravedlnenie zo skutkov“, mieni tým to, že skutky sú absolútne nevyhnutné v pokračujúcom živote kresťana na potvrdenie a dokázanie pravosti viery, ktorá ospravedlňuje.

Pre Pavla „ospravedlnenie zo skutkov“ (ktoré odmieta) znamená „získanie spravodlivosti pred Bohom na základe zásluh skutkov (podľa skutkovej podstaty)“. Podľa Jakuba „ospravedlnenie zo skutkov“ (ktoré akceptuje) znamená „zachovávanie si postavenia spravodlivého pred Bohom skrze vieru spolu s nevyhnutným svedectvom (dôkazom) viery, konkrétne spolu so skutkami

lásky“.

Aby sme to vyjadrili ešte iným spôsobom: Keď Pavol učí v Rímskym 4:5, že sme ospravedlnení zo samotnej viery, tak tým mieni, že to jediné, čo nás zjednocuje s Kristom v jeho spravodlivosti, je závislosť na Kristovi. Keď Jakub hovorí v Jakubovi 2:24, že nie sme ospravedlnení len samotnou vierou, tak tým mieni, že viera, ktorá ospravedlňuje, nezostáva samotnou. Tieto dva postoje nie sú vo vzájomnom rozpore. Viera samotná nás zjednocuje s Kristom v jeho spravodlivosti a tá viera, ktorá nás zjednocuje s Kristom v jeho spravodlivosti, nezostáva sama. Prináša ovocie lásky. Buď ho určite prináša alebo je mŕtvou, démonskou, neužitočnou vierou, ktorá neospravedlňuje.

Slávou Krista v evanjeliu nie je len to, že sme ospravedlnení, keď sme úplne závislí na Kristovi, ale aj to, že byť úplne závislí na Kristovi je mocou, ktorá z nás činí nových ľudí, milujúcich ľudí. Byť úplne závislí na Kristovi je spôsob, ako sme ospravedlnení a ako sme posvätení. Pavol udiera na jednu nôtu a Jakub na tú druhú. Oboje je pravda a oboje spolu donáša Kristovi slávu, ktorá patrí jeho menu.

© Desiring God Ministries, www.desiringGOD.org.

S láskavým súhlasom DGM na preklad a publikovanie do slovenčiny preložil Peter Vajda

Šírenie a publikovanie článku v nepozmenenej forme a nie za účelom dosahovania zisku, je povolené.

[1] tento odsek bol pri preklade upravený, aby mohol v slovenčine vystihnúť kľúčovú myšlienku pôvodného odseku

[2] Slovenský evanjelický preklad

[3] doslovný preklad anglického prekladu kráľa Jakuba